

פסוקים בסוף השירה

פסוקי כי לה' המלוכה – ועלו מושיעים – והיה ה' למלך

יסודות התפילה

[מרדכי הופמן שמעתי ביאור לפסוקים הנוספים של השירה בשם הגר"א: לכתחילה לא רצו חז"ל להכניס את השירה – שהיא מהתורה – לתוך פסדיו, שהם אינם אלא שירי דוד עבדך. לכן דחו את אמירתה לסופם. וכדי שלא לסיים בפרשה, שהיא אינה כלולה בשירי דוד, הוסיפו לה שלשה פסוקים שבגביאים ובכתובים.]

כי לה' המלוכה

תהלים כב

יִזְכְּרוּ וַיִּשְׁבּוּ אֵל ה' כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לִפְנֵיךָ כָּל מַשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם!

משלי כז: כז - גר"א

כי מלך הוא שכולם יטו שכם אחד לעבדו ויתנו לו כתר מלוכה⁸⁹. ובאמת המלך בעצמו שווה לשאר העם באיכותם, אך שכולם ימליכוהו עליהם ויקבלו עול מלכותו. ומושל הוא שמלכותו באה אליו בבחינת מושל, שהוא גיבור מכולם וכבש ארץ או אומה אחת להיות תחת ממשלתו⁹⁰.

זהו שסידרו בתפילה⁹³:

"כי לה' המלוכה ומושל וכו'" "והיה ה' למלך על כל הארץ", אשר יפלא לכאורה מ"ש אחר כך: "והיה ה' למלך על כל הארץ", ולא מתחילה חס ושלום. אך העניין כמו שכתבנו, שאנחנו עמו בית ישראל קיבלנו עול מלכותו עלינו, אך לא כן העובדי כוכבים, אך שהוא מושל עליהם כרצונו ורודה בהם כחפצו, ולהם נקרא מושל. וזהו: "כי לה' המלוכה" זהו עלינו, "ומושל" נקרא בגויים, אף שלא קיבלו עולו הוא מושל בהם⁹⁴, אך לעתיד יטו כולם שכם אחד לעבדו ויתנו לו כתר מלוכה⁹⁵. וזהו: "והיה ה' למלך על כל הארץ", שעל כל הארץ יקרא מלך, כאשר יקבלו כל הארץ עול

מלכותו עליהם⁹⁶.

ועלו מושיעים בהר ציון

עובדיה א: כא

וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הַר עֵשׂוּ וְהִיטָה לֵה' הַמְּלוֹכָה

רש"י

ועלו – שרי ישראל מושיעים בהר ציון.

לשפוט את הר עשו – ליפרע מהר עשו אשר עשו לישראל

רד"ק

ועלו מושיעים – המלך המשיח וחבריו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם (מיכה ה: ד').

גמ' סוכה נב ע"א

"והיה זה שלום אשר כי יבא בארצנו וכי ידרוך בארמנותינו והקמנו עליו שבועה רועים ושמנה נסיכי אדם". מאן נינהו "שבועה רועים"? דוד באמצע, אדם שת ומתושלח מימינו, אברהם יעקב ומשה בשמאלו. ומאן נינהו "שמנה נסיכי אדם"? ישי, ושאל, ושמואל, עמוס, וצפניה, צדקיה, ומשיח, ואלהו.

מלבי"ם

ועלו מושעים – ואז תתחיל מלחמת גוג ומגוג ויתגלו שני המשיחים בן יוסף ובן דוד ושבעה רועים שיושיעו את ישראל, והם יעלו לשפוט את הר עשו, ואז והיתה לה' המלוכה ויקבלו כולם את עול מלכות שמים במהרה בימינו.

והיתה לה' המלוכה

ילקוט שמעוני (עובדיה רמז תקמט)

ועלו מושיעי' בהר ציון. כתיב עד אשר אבא אל אדוני שעירה (בראשית לג, יד) חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שהלך יעקב לשעיר. אלא אימתי ילך אצלו, לעתיד, הה"ד ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי' המלוכה. לפי שנאמר כי יד על כס יה (שמות יז, טז) שאין הכס שלם ולא

השם שלם עד שיכרי' זרעו של עשו, שנאמר האויב תמו חרבות לנצח וערים נתשת וגו' ויי' לעולם ישב כונן למשפט כסאו (תהלים ט, ד-ה).

בתי מדרשות ח"ב סוף פ' בשלח

ולסה של הקדוש

ברוך הוא (ט) חסר כגון יי ומלך לעולם ועד (שמות טו, יח) וחבריו. לפי שאין (גא) מלכותו של הקדוש ברוך שליסה [ש]כל זמן שזרעו של עשו הרשע [מג] בעולם שהן ממליכין ע"ז. כביכול שאין מלכותו שליסה, שכן הוא אומר (שם יי, טז) כי יד על כס יה. אימתי (גב) תהי שליסה לכשיעשה בתן נקמה (גג).

שנאמר (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים בהר ציון [מג] לשפוט את הר עשו והיתה ליי' המלוכה (גד). וכתוב (יחזקאל כח, יד) ונתתי [את] נקמתי באדום.

אסתר רבה א:יג

א"ר איבו כתיב (תהלים כב, כט): "פי לה' המלוכה ומושל בגוים" ותימר "על כסא מלכותו" אלא לשעבר היתה מלוכה בישראל כיון שחטאו ניטלה מלכות מהם וניתנה לאומות העולם הה"ד (יחזקאל ל, יב): "ומכרתי את הארץ ביד רעים" אמר רבי יצחק ביד אפוטרופוסין רעים למחר כשישראל עושין תשובה הקב"ה נוטלה מעובדי כוכבים ומחזירה להם בישראל אימתי (עובדיה א, כא): "ועלו מושיעים בהר ציון".

והיה ה' למלך על כל הארץ

זכריה יד:ט

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד.

רש"י - דברים ו:ד

י"י אלהינו י"י אחד – י"י שהוא אלהינו עתה, ואינו אלהי האומות, עתיד להיות י"י אחד. אז יהפך אל עמים שפה ברורה (צפניה ג:ט'), ונאמר: ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד (זכריה י"ד:ט').

ובורתך כתוב לאמר

ארחות חיים

ההוא רפ"ו. ואין לכפול ה' ימלוך³⁷⁸, וגם כן³⁷⁹ אין לומר ובתורתך כתוב שמע ישראל, לפי שמוסיף בשמות וכל המוסיף גורע רפ"ו.